

Nowe media a tekst

Krzysztof Gajewski
Instytut Badań Literackich PAN

Warszawa, 4 listopada 2017

Hipertekst i jego przemiany

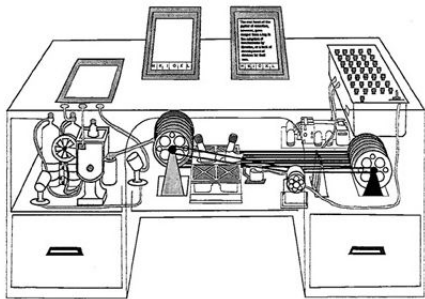
Od kultury uczestnictwa do umysłu zbiorowego

Hipertekst w pracy: Wikipedia i jej rola w nauce i edukacji

Hipertekst i jego przemiany

Historia hipertekstu

- Vannevar Bush, *As We May Think* (1945) — memex

- Douglas Engelbart (1925-2013) — mysz komputerowa
- Ted Nelson (1937-) — Xanadu (transkluzja)

Tim Berners-Lee (1955-)

- HTTP — Hypertext Transfer Protocol (1989)
- HTML — HyperText Markup Language (1991)
- W3C — World Wide Web Consortium (1994)

- Howard G. Cunningham, WikiWikiWeb (1995) — strona do dyskusji wzorców projektowych oprogramowania
- Jimbo Wales, Larry Sanger: Nupedia (2000-2003) → Wikipedia (2001)

Od kultury uczestnictwa do umysłu zbiorowego

1. względnie niskie bariery dla ekspresji artystycznej oraz obywatelskiego zaangażowania,
2. silne wsparcie dla tworzenia oraz dzielenia się z innymi efektami swych działań twórczych,
3. pewien rodzaj nieformalnego przepływu wiedzy od najbardziej doświadczonych do początkujących,
4. przekonane każdego członka grupy o ważności jego wkładu,
5. poczucie więzi z innymi członkami grupy lub przynajmniej przywiązywanie wagi do opinii innych na temat własnego twórczego wkładu¹

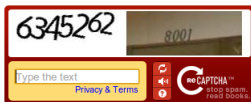
---

¹Henry Jenkins, zob. http://henryjenkins.org/2006/10/confronting_the_challenges_of.html

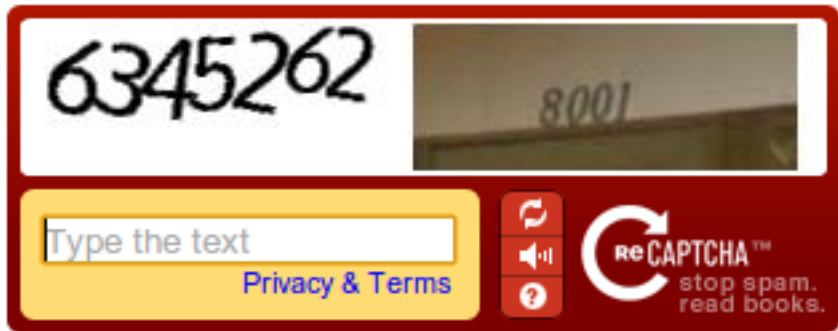

Inteligencja zbiorowa — inteligencja rozproszona — różumysł
(*swarm intelligence*)

- crowdsourcing (mądrość tłumu)
  - Oxford English Dictionary (James Murray, 1884) — czytelnicy gazet przysyłają przykłady użycia słów
  - Wikipedia, Wikisłownik, Forvo
  - *Social seach engine, social bookmarking, questions&answers*
  - *crowdfunding*
- obliczenia oparte na ludziach (*human-based computation*)
  - wyszukiwanie atrakcyjnych fotografii
  - translatory internetowe
  - Luis von Ahn: reCAPTCHA

reCAPTCHA

6345262

8001

Type the text

[Privacy & Terms](#)

reCAPTCHA™
stop spam.
read books.

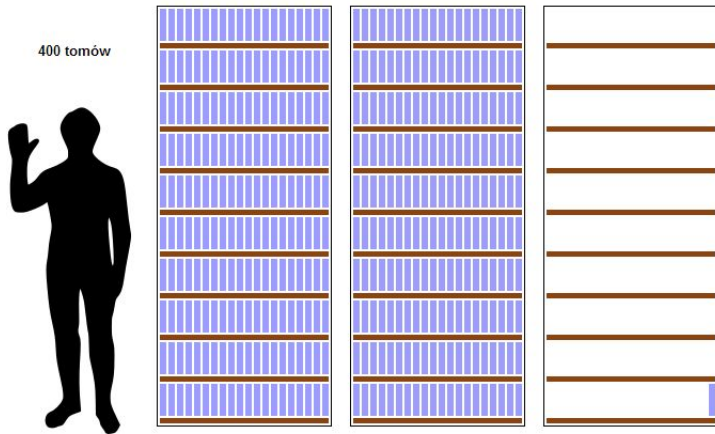
The image shows a reCAPTCHA challenge. On the left, the number '6345262' is displayed in a stylized, handwritten font. On the right, there is a photograph of a house number '8001' on a wall. Below the challenge is a yellow input field with the placeholder text 'Type the text'. To the right of the input field are three red buttons: a refresh button, a volume icon, and a help button. Below the input field is a blue link for 'Privacy & Terms'. To the right of the buttons is the reCAPTCHA logo, which consists of a large 'C' with a circular arrow, followed by the text 'reCAPTCHA™ stop spam. read books.'

Hipertekst w pracy: Wikipedia i jej rola w nauce i edukacji

Ranking popularności stron (w ciągu ostatniego miesiąca, wg Alexa)

1. google.com
2. youtube.com
3. facebook.com
4. baidu.com
5. wikipedia.org

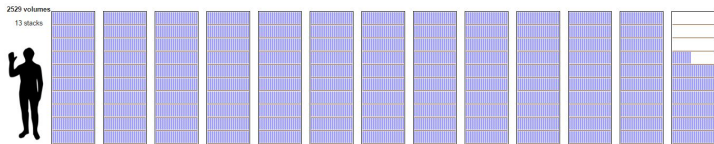
Wikipedia po polsku

400 tomów rozmiaru *Wielkiej encyklopedii PWN*

- 1 000 000 artykułów polskiej Wikipedii (2013)
- maj 2017: 1 200 000 artykułów

Wikipedia jako dzieło umysłu zbiorowego

Rysunek: Wersja angielskojęzyczna Wikipedii w druku (czysty tekst)

- 2529 tomów rozmiaru Britanniki
- maj 2017: 5 400 000 artykułów
- Wikipedia czy Wielka Encyklopedia PWN?
- Wikipedia czy biblioteka?

„Stwierdziłem, że Wikipedia jest niemal zawsze dokładna i ścisła, gdy artykuł na dany temat istnieje, ale błędy pominięcia są nadzwyczaj częste”²

---

²Adam R. Brown (2011). Wikipedia as a Data Source for Political Scientists: Accuracy and Completeness of Coverage. PS: Political Science & Politics, 44, pp 339-343.

„Zawartość została oceniona przez ekspertów według następujących kryteriów: dokładność, aktualność, szerokość ujęcia, udokumentowanie źródeł oraz przystępności w lekturze. (...) Wikipedia uzyskała najwyższe oceny pod względem wszystkich kryteriów z wyjątkiem przystępności w lekturze”³

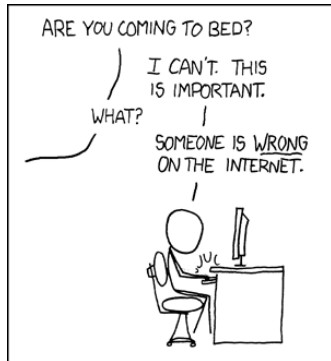
---

³Reavley, N. J.; MacKinnon, A. J.; Morgan, A. J.; Alvarez-Jimenez, M.; Hetrick, S. E.; Killackey, E.; Nelson, B.; Purcell, R.; Yap, M. B. H.; Jorm, A. F. (2011). "Quality of information sources about mental disorders: A comparison of Wikipedia with centrally controlled web and printed sources". *Psychological Medicine* 42 (8): 1.

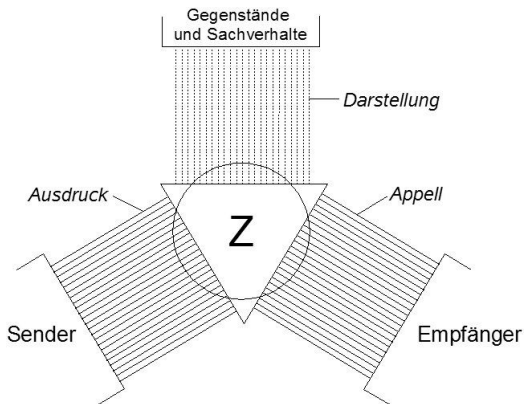

- edycja strony www bezpośrednio w przeglądarce z zachowaniem historii edycji
  - niski próg dostępu
  - diachronia zintegrowana z synchronią
- komunikacja dwukierunkowa
- czytelnik-pisarz (*wreader*)

Model komunikacji internetowej

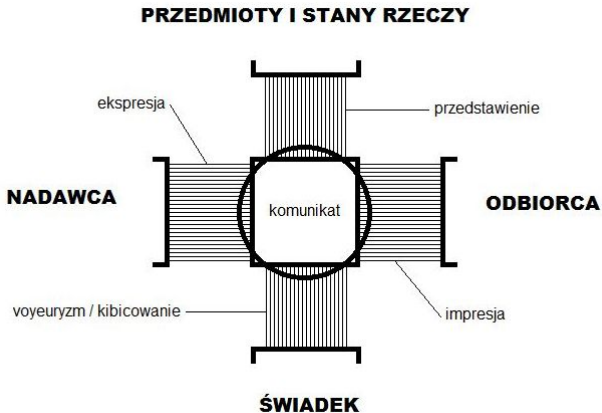

Model aktu mowy wg. Karla Bühlera

Źródło: Wikipedia

Sieciowy model komunikacyjny

Pięć filarów Wikipedii

1. Wikipedia to encyklopedia (Nie przedstawiamy twórczości własnej)
2. Wikipedia to neutralny punkt widzenia
3. Wikipedia to wolny zbiór wiedzy (Information wants to be free)
4. Wikipedia to przestrzeganie netykiety
5. Wikipedia to brak sztywnych reguł (Śmiało modyfikuj strony)

Metafory wikimediana

1. *Collaborative work of art*
2. Pole walki idei (*battlefield of ideas*)
3. *darwiniizm*, darwinizm społeczny (ekologia idei)
4. Ogród, żyzna gleba, pielenie (*garden, fertile soil, weeding*)
5. *Human-based genetic algorithm*

http://meta.wikimedia.org/wiki/Wikipedia_sociology

Wiarygodność Wikipedii

- wikipedyści: Korzystasz z Wikipedii tylko na własną odpowiedzialność
- wikipedia a tradycyjna encyklopedia
  - tradycyjna encyklopedia: dążenie do ostatecznej prawdy
  - wikipedia: możliwość nieograniczonej korekty błędów (Chris Anderson, „pre-filtr” i „post-filtr”)
- casus Henryka Batuty
- strukturalne skrzywienie (*systemic bias*) — wikipedię tworzą biali mężczyźni, technokraci z USA i Europy, którzy znają się na określonych sprawach – technologii, science fiction, libertarianizmie, życiu w USA i Europie

- W Britannice znajduje się więcej biografii kobiet niż w Wikipedii (choć te ostatnie są bardziej rozbudowane)⁴
- Artykuły dotyczące feminizmu lub problematyki nierówności płci mają większe szanse na usunięcie⁵
- Kobiety edytują rzadziej niż mężczyźni⁶

---

⁴Joseph Reagle, Lauren Rhue, Gender Bias in Wikipedia and Britannica, "Gender Bias in Wikipedia and Britannica" 5 (2011)

⁵Jemielniak, s. 35; Tanja Carstensen, Gender Trouble in Web 2.0: Gender Relations in Social Network Sites, Wikis and Weblogs, "International Journal of Gender, Science and Technology" 2009, Vol. 1, No.1

⁶Sook Lim, Nahyun Kwon, Gender differences in information behavior concerning Wikipedia, an unorthodox information source?, "Library & Information Science Research (07408188). Jul2010, Vol. 32 Issue 3

Jimmy Wales:

- 73.4% wszystkich edycji — 2% użytkowników (1400 osób)
- 50% wszystkich edycji — 0.7% użytkowników (524 osób)⁷

---

⁷Aaron Swartz, Who writes wikipedia, 2006

Lista 10 najaktywniejszych edytorów hasła „Alan Alda”

1. wg edycji: 7 zarejestrowanych vs. 3 anonimowych
2. wg liczby dodanych liter: 8 anonimowych vs. 2 zarejestrowanych

Wiki's Waarheid

Prawda według Wikipedii, reż. I. van Veelen, 2008.

Przypisy do Wikipedii?

Po co przypisy???

- wskazanie źródła informacji oraz
- drogi weryfikacji podanych tez
- wykładnik naukowego charakteru tekstu
- ochrona przez zarzutem plagiatu

Czyli przeniesienie na kogoś innego odpowiedzialności za prawdziwość głoszonych sądów (disclaimer, „relata refero”)

— Czy Wikipedia przyjmuje na siebie odpowiedzialność za głoszone tezy?

— Nie. Wikipedyści: Korzystasz z Wikipedii tylko na własną odpowiedzialność.

Wikipedia to punkt wyjścia prowadzący do
cytowalnych źródeł

- Jeśli już trzeba (np. na potrzeby naukowych badań Wikipedii), to jak poprawnie cytować Wikipedię?
- Zawsze z podaniem dokładnego określenia czasu dostępu, np. [dostęp: 2013-09-26 20:57]